

Д. О. Козинська

здобувачка IV курсу спеціальність «Право»

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

Науковий керівник: д. ю. н., проф. Т. В. Степанова

РОЛЬ АРБІТРАЖНОГО КЕРУЮЧОГО У ПРОЦЕДУРІ БАНКРУТСТВА

За будь-яких часів, особливо зараз, в період військової агресії з боку РФ, підприємці все частіше стикаються з фінансовими труднощами, які іноді призводять до негативних наслідків, з якими важко впоратися. За даними Опендатабот, 1 087 бізнесів почали процес припинення своєї роботи від початку 2025 року, з них: 164 компанії розпочали процедуру банкрутства, а 118 вже знаходяться на стадії судової ліквідації (за даними Верховного суду та Міністерства юстиції України) [1].

Оскільки арбітражний керуючий виконує одну з провідних ролей у процедурі банкрутства, а його функції зосереджені на дотриманні балансу між правами та інтересами боржника і кредиторів, а також на ефективному здійсненні процедур з відновлення платоспроможності або ліквідації підприємства, питання його правового статусу є вкрай актуальним.

Відповідно до ст. 1 Кодексу України з процедур банкрутства (далі – КУзПБ) арбітражний керуючий – це фізична особа, яка отримала відповідне

свідоцтво та інформація про яку внесена до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України [2].

Доктрина пропонує багато дефініцій, які деталізують нормативне визначення арбітражного керуючого та його правовий статус. Наприклад, важко не погодитися з думкою, що арбітражного керуючого доцільно розглядати як «самостійну і активну фігуру у справі, який захищає чужий законний інтерес, несе відповідальність за власні рішення та дії в процедурі банкрутства, повністю підконтрольний та підзвітний господарському суду і повинен діяти виключно в межах, наданих йому законом, а у випадках прогалин або колізій чинного законодавства – з пріоритетом інтересів боржника» [3].

Аби стати арбітражним керуючим, згідно із ст. 11 КУзПБ, особа має відповідати певним вимогам: бути громадянином України, мати вищу юридичну або економічну освіту другого (магістерського) рівня, загальний стаж роботи за фахом не менше трьох років або не менше одного року після отримання відповідної вищої освіти на керівних посадах, пройти навчання та стажування протягом шести місяців у порядку, встановленому державним органом з питань банкрутства, яким виступає Міністерство юстиції України, володіти державною мовою та скласти кваліфікаційний іспит [2].

Важливо зауважити, що арбітражний керуючий, в залежності від того, на якій стадії він знаходиться і яку роль у процедурі банкрутства виконує, часто трансформується в інші ролі.

Наприклад, він може виконувати функції розпорядника майна боржника. На цьому етапі арбітражний керуючий здійснює фінансовий аналіз стану боржника, проводить інвентаризацію його активів, розглядає реєстр вимог кредиторів тощо, і, таким чином, готує підґрунтя для прийняття подальшого рішення комітетом кредиторів про перехід до наступної процедури: або санації (якщо це можливо), або ліквідації.

На стадії санації, якщо є можливість відновити платоспроможність боржника, арбітражний керуючий має підказати кредиторам та боржнику, яким чином вони можуть знайти спільну мову між собою і як саме боржник може виконувати свої зобов'язання перед кредиторами. На допомогу цього розробляється план санації і саме на арбітражного керуючого покладено обов'язок підготовки, виконання цього плану в установлені господарським судом строки та у визначений спосіб.

На стадії ліквідації арбітражний керуючий виконує повноваження ліквідатора, який діє в статусі керівника неплатоспроможного боржника – банкрута, і уособлює в собі органи управління боржника, повноваження яких із введенням процедури ліквідації припиняються [4]. Можна сказати, що від

якості та повноти дій ліквідатора залежить, в якій мірі та в які строки будуть задоволені вимоги кредиторів у справі про банкрутство.

Узагальнюючи вищевикладене, можна дійти висновку, що арбітражний керуючий – це особа, яка керує всією процедурою банкрутства. Під час своєї незалежної професійної діяльності він перевіряє фінансовий стан боржника і виступає посередником між ним, судом і кредиторами. Арбітражний керуючий вивчає, аналізує платоспроможність боржника, підтверджує або спростовує можливість боржника щодо погашення боргів перед кредиторами і доповідає про це суду, який лише перевіряє законність і обґрунтованість дій сторін і учасників провадження, у тому числі й арбітражного керуючого. В сучасних умовах, арбітражні керуючі стають не тільки фахівцями в процедурі банкрутства, але й справжніми посередниками, які допомагають всім учасникам цього процесу пройти через цей складний етап.

Але, враховуючи специфіку діяльності арбітражного керуючого та виклики, з якими він може стикатися під час виконання своїх обов'язків, на нашу думку, законодавець недостатньо забезпечує його правовий та професійний захист, адже досить поширеними сьогодні є випадки тиску з боку боржника, кредиторів, ЗМІ, органів державної влади та органів місцевого самоврядування, а також схиляння до прийняття рішення, яке є вигідним для конкретної зацікавленої сторони у справі.

Також варто зауважити, що в процесі своєї діяльності арбітражний керуючий отримує доступ до конфіденційної, комерційної таємниці і, згідно з ч.6 ст. 12 КУзПБ, несе певні обов'язки щодо її збереження. У зв'язку з цим, ми погоджуємося з думкою О.О.Пунди та Д.А.Арзянцевої щодо необхідності ввести у КУзПБ термін «таємниця діяльності арбітражного керуючого» [5, с.262]. Це допоможе усунути правову невизначеність та підвищить рівень захисту інформації, до якої отримує доступ арбітражний керуючий.

Література:

1. Лукашевська А. Бізнес під тиском: скільки компаній закриється в Україні у 2025 році. *Бізнес*, 21.03.2025 р. URL: https://24tv.ua/business/ukrayinski-kompaniyi-yakim-zagrozhuye-zakrittuya-2025-rotsi-skilki_n2781003 (дата звернення: 24.03.2025).
2. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон України від 18.10.2018 р. № 2597-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19#Text> (дата звернення: 24.03.2025).
3. Степанова Т. В. Щодо поняття та характерних рис арбітражного керуючого. *Правова держава*. 2016. № 23. С. 94–99. URL: http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?C21COM=2&I21DBN=

Секція II. Реформа процесуального законодавства.

Організація та діяльність судових, юрисдикційних та правоохоронних органів в Україні та в світі

UJRN&P21DBN=UJRN&IMAGE_FILE_DOWNLOAD=1&Image_file_name=PDF/Prav_2016_23_19.pdf (дата звернення: 24.03.2025).

4. Данілов А.І. Правове регулювання діяльності арбітражного керуючого в Україні : Дис. ... на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право» / Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2021. 260 с. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/items/55cf72e6-6179-4f2a-83fd-003887ef9737> (дата звернення: 24.03.2025).

5. Пунда О.О., Арзянцева Д.А. Арбітражний керуючий як суб'єкт забезпечення таємниці в процесі провадження у справі про банкрутство. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 9. С. 260-262. URL: http://lsej.org.ua/9_2023/64.pdf (дата звернення: 24.03.2025).